

**„(...) s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”**

/József Attila: A Dunánál/

PÁLYAMŰ

Immáron második alkalommal nyújtok be pályázatot a Pécsi Ítéltábla polgári kollégiumvezetői állására. Első pályázatomban a kollégiumi munka lényegét az együtt gondolkodásban, közös problémamegoldásban láttam, úgy ítélt meg, hogy a kollégiumvezető és a kollégium sikeres működésének feltétele a közös problémamegoldás, vélemény-kialakítás, a tudás megosztása. Kollégiumvezetői feladatnak – természetesen a Bszi. alapján rám háruló igazgatási feladatok mellett – ennek a munkának az irányítását, összefogását tekintetem. Célul tűztem ki az időszerű és magas színvonalú ítélkezés fenntartását, az egységes jogalkalmazás elősegítését a vitás jogalkalmazási kérdések összegyűjtésével, elemzésével, megvitatásával. Utaltam célként a képzéseken történő minél szélesebb körű részvételre, az emberi erőforrásokkal való optimális gazdálkodásra, az integritás és az ítélkezés átláthatóságának megőrzésére is.

Jelen pályaművem a korábbi pályázatomban kitűzött célok megvalósulását és fenntarthatóságát vizsgálva, az Országos Bírósági Hivatal elnöke pályázati kiírásában meghatározott követelményeket szem előtt tartva, a 6/2015. (IX.30.) OBH utasítás 16. § (4) bekezdésére, a Bszi. valamint a Pécsi Ítéltábla Szervezeti és Működési Szabályzata alapján a kollégiumvezetőre háruló feladatokat figyelembe véve készítettem el.

I. Az ítélkezés időszerűsége

Ahogy arra a korábbi pályázatomban is rámutattam, a Pécsi Ítéltábla bírói kara számára az ítélkezés időszerűsége és magas szakmai színvonala belső meggyőződésből, hivatástudatból fakadó követelmény.

Az ügyek észszerű időn belül történő befejezéséhez való jog alapjognak minősül az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezmény 6. cikke és az Alaptörvény XVIII. cikk (1) bekezdése szerint is. A Római Egyezményben rögzített alapvető jog megsértése esetére a

magyar államnak – az Emberi Jogok Európai Bíróságának nyomására – hatékony jogorvoslatot kellett biztosítania, ennek érdekében alkotta meg a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvényt (Pevtv.), amely a másodfokú eljárás észszerű időtartamát általánoságban 18 hónapban, egyes pertípusok esetén 12 hónapban határozza meg. Korábbi kollégiumvezetői pályázatomban ennél sokabb szigorúbb követelményt támasztottam mind magammal, mind az ítélőtábla bíráival szemben. Az ítélőtábla bírói kara azt az általam kitűzött célt, hogy a peres ügyek 6 hónap alatt, a nemperes ügyek 3 hónap alatt fejeződjenek be, elfogadta, és mindent megtett a cél elérése érdekében. Természetesen vannak és lesznek is mindig olyan ügyek, amelyekben a kitűzött cél – akár az ügyben, akár a bíróság működésében rejlő – objektív okok miatt nem teljesíthető.

A Pécsi Ítélőtábla ítélkezésének időszerűsége kollégiumvezetői működésem alatt – összehasonlítva az előző pályázatomban benyújtásakor fennálló állapottal – az alábbiak szerint alakult.

Folyamatban maradt ügyek pertartama:

Folyamatban maradt <i>peres</i> ügyek pertartama											
2018. január - 2018. október											
	Összesen	0-3 hó	3-6 hó	6-12 hó	1-2 év	2-3 év	3 év felett				
Polgári ügyek	52	24 46,15%	20 38,46%	7 13,46%	1 1,92%	0 0,00%	0 0,00%				
Gazdasági ügyek	6	2 33,33%	3 50,00%	1 16,67%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%				
Összesen:	58	26	23	8	1	0	0				
%	100%	44,83%	39,66%	13,79%	1,72%	0,00%	0,00%				

Folyamatban maradt <i>nemperes</i> ügyek pertartama											
2018. január - 2018. október											
	Összesen	0-3 hó	3-6 hó	6-12 hó	1-2 év	2-3 év	3 év felett				
Polgári ügyek	29	21 72,41%	8 27,59%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%				
Gazdasági ügyek	42	34 80,95%	5 11,90%	3 7,14%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%				
Összesen:	71	55	13	3	0	0	0				
%	100%	77,46%	18,31%	4,23%	0,00%	0,00%	0,00%				

Folyamatban maradt *peres* ügyek pertartama

2024. október 15-én									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	21	17	80,95%	4	19,05%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	4	2	50,00%	1	25,00%	1	25,00%	0	0,00%
Összesen:	25	19		5		1		0	
%	100%	76,00%		20,00%		4,00%		0,00%	

Folyamatban maradt *nemperes* ügyek pertartama

2024. október 15-én									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	11	11	100,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	23	23	100,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Összesen:	34	34		0		0		0	
%	100%	100,00%		0,00%		0,00%		0,00%	

Befejezett ügyek pertartama:

2018-ban a **polgári peres ügyek** 24,2%-a 3 hónapon belül, 51,6%-a 3-6 hónap, 20%-a 6-12 hónap alatt, 2,74%-a 1-2 év alatt, 0,91%-a 2-3 év között fejeződött be. A **gazdasági perek** 23,81%-a 3 hónapon belül, 61,9%-a 3-6 hónap között, 11,9%-a 6-12 hónap között, 2,38%-a (1db ügy) 1-2 év között fejeződött be (2. számú melléklet).

2018-ban a **nemperes ügyek** 77,8 %-a fejeződött be 3 hónapon belül, 16,45%-a 6 hónapon belül, 3,67%-a 1 éven belül, 2,01%-a 1 és 2 év közti időtartamban (2. számú melléklet).

2023. és 2024. október 15. között a pertartam a következőképpen alakult:

Befejezett *peres* ügyek pertartama

2023. január - 2023. december									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	71	40	56,34%	31	43,66%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	41	26	63,41%	13	31,71%	2	4,88%	0	0,00%
Összesen:	112	66		44		2		0	
%	100,00%	58,93%		39,29%		1,79%		0,00%	

Befejezett *peres* ügyek pertartama

2024. január - 2024. október 15.									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	56	37	66,07%	19	33,93%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	26	14	53,85%	12	46,15%	0	0,00%	0	0,00%
Összesen:	82	51		31		0		0	
%	100,00%	62,20%		37,80%		0,00%		0,00%	

Befejezett *nemperes* ügyek pertartama

2023. január - 2023. december									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	198	192	96,97%	6	3,03%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	143	137	95,80%	5	3,50%	1	0,70%	0	0,00%
Összesen:	341	329		11		1		0	
%	100%	96,48%		3,23%		0,29%		0,00%	

2024. január - 2024. október 15-ig									
	Összesen	0-3 hó		3-6 hó		6-12 hó		1 év felett	
Polgári ügyek	168	165	98,21%	3	1,79%	0	0,00%	0	0,00%
Gazdasági ügyek	142	131	92,25%	11	7,75%	0	0,00%	0	0,00%
Összesen:	310	296		14		0		0	
%	100%	95,48%		4,52%		0,00%		0,00%	

A statisztikai adatokból kitűnően az általam kitűzött cél teljesült. Felvethető, hogy a ítéltáblára érkezett ügyek száma csökkenést mutat, ami nyilvánvalóan elősegíti és meg is követeli az időszerű ítélezést, az eredmények elérésében azonban az is értékelendő, hogy az ítéltábla – a később részletezettek szerint – 2020. óta eggyel kevesebb tanáccsal működik, egy polgári bíró pedig kizárólag – a kollégiumvezetői működésem alatt felállított – munkaügyi kollégium munkájában, a munkaügyi ítélezésben vesz részt, valamint figyelembe kell venni azt is, hogy a polgári kollégium III. számú tanácsa egyben a munkaügyi kollégium II. számú tanács is.

Kollégiumvezetőként – eleget téve a 6/2015. (XI.30.) OBH utasítás 28. § (2) bekezdés g) pontja és a 120. § (3) bekezdés szerinti ellenőrzési kötelezettségemnek is – folyamatosan figyelemmel kísérem a tanácsok munkáját, és azt igyekszem a rendelkezéseimre álló eszközökkel segíteni, így különösen az ügyek ügyelosztási rendnek megfelelő, arányos kiosztásával.

Az általában elvárható befejezéshez képest szigorúbb követelményt támasztanak egyes törvényi rendelkezések a soron kívüli ügyekkel kapcsolatban, amelyek száma a folyamatos ügyek számához képest igen magas. Soron kívülinek minősülnek a kizárási ügyek, amelyeket az ítéltábla valamennyi tanácsa igen rövid idő alatt elbírál. Soron kívül intézendők az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott végzések, a végrehajtási ügyben hozott végzések elleni fellebbezések, csőd- és felszámolási ügyekben pedig 8 napos, 15 napos, 30 napos és 45 napos elbírálási határidők vannak.

Kollégiumvezetői működésem alatt lépett hatályba a már említett Pevtv., amely a másodfokú eljárásra napokban meghatározott határidőket ír elő, a törvény szerint az ügy érdemében hozott végzés elleni fellebbezést 45 napon belül, az egyéb végzés elleni fellebbezést 30 napon belül kell elbírálni.

A peres eljárásoknál is számolnunk kell a soron kívüli ügyekkel. Rendszeresen bírálunk el sajtó-helyreigazítási pert, váltópert, de még mindig előfordul a régi Pp. alapján indult kiemelt jelentőségű per is. Szintén kollégiumvezetői működésem alatt lépett hatályba a bűncselekménnyel okozott kár és sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény (Gyptv.), amely úgyszintén soron kívüli elbírálást ír elő a másodfokú bíróság számára. E törvény szerint az ítélet elleni fellebbezést 45 napon belül, a végzés elleni fellebbezést harminc napon belül kell elbírálni.

Jelentős a perek elsőfokú elhúzódása miatt – a Pécsi Ítéltábla elnökének 2004.El.I.A.25. számú intézkedése értelmében – soron kívüli intézendő, négy éven túli ügyek száma, amelyek alakulását, az azokban történt intézkedéseket folyamatosan figyelemmel kísérem, és arról minden hónapban „Jelentésben” számolok be az ítéltábla elnökének.

Az ítéltábla tanácsai a határidőket minden esetben megtartják, kollégiumvezetőként külön is figyelemmel kísérem a napokban meghatározott határidők és a 6/2015. (XI. 30.) OBH utasítás 105. §-ában foglaltak betartását. Ennek érdekében Beisz. 86. § (2) bekezdésében előírtak – soron kívüliség lajstromban, iratborítón történő feltüntetése – mellett kollégiumvezetői intézkedés alapján az ügyek iratborítójának belső részéhez kapcsoltnak feljegyzés készül, amely felhívja a tanácselnök figyelmét, ha az ügyben napokban meghatározott elbírálási kötelezettséget ír elő a törvény, utalva az érintett törvényi rendelkezésre is. Az irodavezető által készített feljegyzést az ügy kiosztásakor ellenőrzöm.

Annak érdekében, hogy az ügyek soron kívüli elintézésének kötelezettsége mielőbb felismerhető legyen, kollégiumvezetői működésem alatt, irányításom és ellenőrzésem mellett elkészült egy, a soron kívüli ügyek teljes körét tartalmazó lista, amely iktatáskor az irodavezető rendelkezésére áll, ez alapján készül a már említett feljegyzés, és ez alapján egyszerűen és gyorsan ellenőrizhető az ügy soronkívülisége is. A soron kívüli ügyek listája

megtalálható a Pécsi Ítéltábla intranetes oldalán a „Tudásmegosztás” felületen, amelyről a későbbiek során még részletesen beszámolok. A listát az illetékességi területünkön működő törvényszékek és a társítéltáblák számára is rendelkezésre bocsátottam.

Kollégiumvezetői célként továbbra is az ítélezés időszerűségének folyamatos figyelemmel kísérését, és – az időszerűség feltételeinek megteremtése körében – az arányos ügyteherelosztást eredményező szignálást tudom kitűzni, fenntartva természetesen az ügyek pertartamára vonatkozóan kitűzött célokat is, amely célokat egyedül nem, csak az ítéltábla bírói karának segítő együttműködésével tudom elérni.

A statisztikai adatokból kitűnően a Pécsi Ítéltábla előtti eljárásban biztosan nem sérül a feleknek a perek észszerű időn belüli befejezéséhez fűződő alapvető joga, ez azonban kevésbé igaz a felterjesztett ügyek elsőfokú eljárásaira. A 2024. szeptember 30-i statisztikai adatok alapján készült jelentésből kitűnően a Pécsi Ítéltábla polgári ügyszakában ebben az időpontban folyamatban maradt 30 peres ügy közül 19 ügyben a keresetlevél a felterjesztés időpontjához képest két évnél régebben érkezett az elsőfokú bíróságra, ezek közül 2 ügy négy éven túli, 1 ügy pedig öt éven túli volt az alábbiak szerint:

Ügyszám	Másodfokra érkezett	Elsőfokra érkezett
Pf.III.20.022/2024	2024.04.17.	2021.02.04.
Pf.III.20.023/2024	2024.04.19.	2022.02.11.
Pf.III.20.024/2024	2024.05.03.	2021.05.04.
Pf.III.20.033/2024	2024.06.07.	2019.08.22.
Pf.III.20.035/2024	2024.06.10.	2021.05.18.
Pf.V.20.038/2024	2024.06.27.	2022.04.26.
Pf.III.20.041/2024	2024.07.12.	2022.05.17.
Pf.III.20.042/2024	2024.07.16.	2021.01.07.
Pf.III.20.044/2024	2024.09.03.	2021.02.27.
Pf.III.20.046/2024	2024.09.06.	2022.01.11.
Pf.III.20.047/2024	2024.09.10.	2022.02.13.
Pf.III.20.050/2024	2024.09.11.	2021.12.01.
Pf.V.20.052/2024	2024.09.13.	2018.10.19.
Pf.V.20.054/2024	2024.09.16.	2021.09.01.
Pf.III.20.056/2024	2024.09.16.	2020.04.06.
Pf.III.20.058/2024	2024.09.24.	2021.10.18.
Gf.V.40.002/2024	2024.01.22.	2021.01.20.
Gf.IV.40.017/2024	2024.05.29.	2021.10.26.
Gf.IV.40.023/2024	2024.09.11.	2021.06.20.

Ítéltáblai kollégiumvezetőként természetesen az elsőfokú eljárások időszerűségére ráhatásom, és ezzel kapcsolatban intézkedési lehetőségem nincs. Feladatomban érzem ugyanakkor az eljárások elhúzóóási okainak feltárását, a lehetséges megoldások keresését. Ennek érdekében folyamatosan elemzem a Pevtv. alapján elbírálásra felterjesztett nemperes ügyek alapügyeit, valamint az ítéltáblára érdemi elbírálásra felterjesztett két éven túli peres ügyeket. Elemzéseimet, az ebből lesúrt következtetéseket előadás keretében már több alkalommal sikerült megosztanom a kollégákkal, így a Magyar Igazságügyi Akadémia által szervezett képzés keretében „Az eljárások elhúzóóásának okai a bíróságok érdekkörében a Pevtv. alkalmazásának tanulságain keresztül” című előadáson, és még ez évben ugyanebben a keretben kerül sor még egy előadásra, amelynek címe: „A vagyoni elégtételhez való jog érvényesítése iránti nemperes eljárások tapasztalatai”. Több kollégiumi ülésre is meghívást kaptam a témában, így a Győri Ítéltábla és a Pécsi Ítéltábla Munkaügyi Kollégiumának, a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiumának ülésére, de tartottam előadást ebben a témában a Polgári Gazdasági és Munkaügyi Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásán is, kérve a hallgatóságot, hogy a hallottakat adják tovább, az előadásom anyagát osszák meg, hogy a kollégák az eljárások elhúzóóásának okait minél szélesebb körben megismerjék, és az ügyekben a tapasztalatokat hasznosítsák.

Jövöbéli célom az elemzés folytatása és tapasztalataim megosztása – lehetőségeim szerint – minél szélesebb körben.

II. Az ítékezés színvonala, megalapozottsága

Az ítékezés színvonala – amely különösen a határozatok tartalmában mutatkozik meg –, számokkal nem mérhető, és arra a kollégiumvezetőnek közvetlen ráhatása nincs. Ahogy arra már utaltam, az ítéltábla bírái, tanácselnökeit belső meggyöőződésből fakadó igényesség jellemzi, az ítéltábla határozatainak magas színvonala ismert és – személyes tapasztalataim szerint - elismert bírói körökben.

Az ítéletek megalapozottsága elviekben a Kúria felülvizsgálati határozatai alapján számszerűsíthető, hozzátéve azonban, hogy önmagában a felülvizsgálati eljárásban hozott hatályon kívül helyező döntés nem jelenti a felülvizgált határozat megalapozatlanságát, a hatályon kívül helyezésre

legtöbb esetben jogkérdésben kialakított eltérő jogi álláspont folytán kerül sor.

A Pécsi Ítéltábla elnöke éves beszámolóinak adatai szerint kollégiumvezetői működésem idején a felülvizsgálati eljárásban hozott döntések a következőképpen alakultak:

2019. évben összesen 87 ügy került a Kúria elé felülvizsgálati eljárás lefolytatása érdekében, és 21 ügyben (felülvizsgált ügyek 24,1%-a) – 15 polgári peres, 4 gazdasági peres és 2 gazdasági nemperes – ügyben találta a Kúria a felülvizsgálati kérelmet alaposnak, és helyezte hatályon kívül – részben vagy egészben – a jogerős ítéletet.

2020. évben összesen 64 ügy került a Kúria elé felülvizsgálati eljárás lefolytatása érdekében, hatályon kívül helyezésre 6 polgári peres ügyben és 2 gazdasági nemperes ügyben (az ügyek 12,5 %-a) került sor. 2021. évben 53 ügyben nyújtottak be a felek felülvizsgálati kérelmet, hatályon kívül helyezésre mindössze 4 polgári peres ügyben került sor (az ügyek 7,5%-a). 2022. évben 39 ügy került a Kúria elé, hatályon kívül helyezésre 2 polgári peres, 1 gazdasági peres és 1 gazdasági nemperes ügyben került sor (az ügyek 10,2%-a). 2023. évben felülvizsgálattal támadott 44 ügyből 3 polgári peres és 2 gazdasági peres ügyben (az ügyek 11,3%-a) hozott a Kúria hatályon kívül helyező döntést.

Álláspontom szerint a Pécsi Ítéltábla ítélezésének színvonala, megalapozottsága kollégiumvezetői feladatot nem vet fel. Célunk csak az lehet, hogy a színvonalból semmilyen körülmények között ne engedjünk, és törekedjünk minden ügyben a jogszabályoknak és – a megengedett értelmezési keretek között – a józan észnek megfelelő jogalkalmazásra.

III. Egységes jogalkalmazási gyakorlat elősegítése

Korábbi kollégiumvezetői pályázatomban célul tűztem ki – utalva József Attila már idézett szavaira /„(...) s rendezni végre közös dolgainkat, ez a mi munkánk; és nem is kevés.”/ – az egységes jogalkalmazás elősegítését a joggyakorlat elemzésével, eltérő gyakorlatok feltárásával, a vitás jogértelmezési kérdések kollégium vagy szűkebb szakmai tanácskozás elé

tárásával, szem előtt tartva természetesen azt, hogy a jogegység biztosítása a Bszi. értelmében alapvetően a Kúria feladata. A Kúriához azonban az ügyek igen kis hányada jut el, egyes ügycsoportok egyáltalán nem, és a kúriai álláspont megismeréséig is ítékezniük kell az első- és másodfokú bíróságoknak, ezért kollégiumvezetői működésem alatt mindvégig fontosnak tartottam a pályázatban kitűzött cél, nevezetesen az egységes jogalkalmazás elősegítését.

Az elmúlt öt év legfőképpen az új polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény értelmezéséről szólt, melynek egységesítésében kollégiumunk – megítélésem szerint – élen járt, hirdetve a józan észnek megfelelő jogalkalmazás eszméjét a kezdeti időszakban igencsak jellemző „betűbíraskodással” szemben. Számos döntésünk jelent meg a Bírósági Döntések Tárában, valamint az Ítéltáblai Határozatok című folyóiratban, amely azt mutatja, hogy az általunk elfoglalt jogi állásponttal, jogértelmezéssel a szerkesztőbizottsági kollégák egyetértettek.

A kollégiumi ülésre jelentős számú – a Kúria és a társítelőtáblák észrevételeiben kifejezett elismerések szerint kiemelkedően magas színvonalú –, előterjesztés készült, melyet a kollégium tagjai és a meghívottak megvitattak. Az ezzel kapcsolatos szakmai anyagok – előterjesztések, kollégiumi ülések jegyzőkönyvei, észrevételek – megtalálhatók az ítéltábla már említett „Tudásmegosztás” felületén, ez szám szerint a kollégiumi üléshez kapcsolódóan 61 feltöltött dokumentumot jelent.

Az új Pp. egyes rendelkezéseivel kapcsolatban jogértelmezéssel meg nem oldható problémák kiküszöbölése érdekében a törvény módosítását is kezdeményeztük, a 2020. évi Pp. Novella több esetben is az általunk javasolt megoldást fogadta el. Különösen jelentősnek tartom az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó, Pp. 605. § (3) bekezdésének módosítását, amely módosított rendelkezés már kimondja, hogy az elektronikus kapcsolattartás a tárgyaláson nem alkalmazható, a tárgyaláson a beadványt a fél papír alapon becsatolhatja, és a tárgyaláson a bíróság is papíralapon kézbesíthet. Ennek azért van különös jelentősége, mert a bíróságok többsége – szemben a Pécsi Ítéltábla által követett azon jogértelmezéssel, mely szerint az elektronikus kapcsolattartás szabályai a tárgyaláson nem értelmezhetők – azt az igen merev jogértelmezést követte, amely szerint a jogi képviselőnek a tárgyaláson is elektronikus eszköz útján kell benyújtania a beadványát, és a határozathirdetésre halasztott tárgyaláson a bíróság is

csak elektronikusan kézbesítheti a határozatot. Emellett több, például a kötelező jogi képviseletre vonatkozó szabály pontosítására is a Pécsi Ítéltábla által javasolt módon került sor.

Az elmúlt 5 év azonban bebizonyította azt is, hogy Pp. egyes rendelkezéseivel kapcsolatos probléma jogértelmezéssel nem oldható meg, és az eltérő jogértelmezés már-már jogbizonytalansághoz vezet (különösen a másodfokú eljárás egyes szabályainak, így a másodfokú anyagi pervezetésre vonatkozó szabályoknak a másodfokú bíróságok általi eltérő értelmezése), és azokat nem oldotta meg a Pp. Novella sem, ezért további módosításokra volna szükség. Az Igazságügyi Minisztérium által felállított, Polgári Jogalkalmazási Tapasztalatokat Elemző Munkacsoport Országos Bírósági Hivatal felé, valamint az Országos Bírósági Hivatal elnöke által a bíróságok felé megküldött felhívásra a Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma a 2023. decemberi kollégiumi ülésén megtárgyalta és támogatta az általam javasolt módosításokat, melyeket egyeztetésre megküldtem a társítéltáblák kollégiumvezetőinek is, akik a javaslatok jó részét maguk is támogatták, majd – a Pécsi Ítéltábla elnökének felhatalmazása alapján – megküldtem az Országos Bírósági Hivatalnak.

A Pp-vel kapcsolatos kérdéseken kívül számos egyéb jogi probléma megtárgyalására is sor került a kollégiumi üléseken, így például a következő témákban: sajtó-helyreigazítási perek anyagi és eljárásjogi problémái; a tagváltozás bejegyzése a korlátolt felelősségű társaság üzletrészenek bírósági árverésen történő megszerzése esetén; az engedményes perbeli legitimációja; az ügyész által külön jogszabály feljogosítása alapján indítható perek; a Pevtv. alkalmazása során a kérelmezett bíróságok eljárásával összefüggésben felmerült jogalkalmazási kérdések; a perfeljegyzés törlésével kapcsolatos bírósági gyakorlat; a jogi személy határozatainak hatályon kívül helyezése iránti perek problémái; a vezető tisztségviselő – vezető állású munkavállaló felelősségének anyagi jogi szabályai; a külföldi jog hivatalbóli alkalmazásának eljárásjogi kérdései; az adatvédelem és személyiségi jogvédelem kérdése, közbenső ítélet a kártérítés és sérelemdíj iránti perekben.

Az engedményes perbeli legitimációjával kapcsolatban kialakult, és észlelt eltérő gyakorlat miatt javaslatomra a Pécsi Ítéltábla elnöke előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő jogegységi eljárás kezdeményezése iránt a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője felé, aki az indítványt megtette, a jogegységi panasz tanács azonban úgy ítélte meg, hogy jogegységi

eljárásra alapot adó helyzet nem áll fenn. A későbbiek során a Kúria tanácselnökének kezdeményezésére a jogegységi eljárásra mégis sor került, és a jogegységi határozat meg is született. Én magam a problémakört egy tanulmányban dolgoztam fel, és büszkeséggel tölt el, hogy gondolataimat – a forrás megjelölésével – mind a jogegységi határozat, mind különvélemény idézésre érdemesnek találta.

Korábbi pályázatomban célul tűztem ki a tematikus konzultációk bővítését, fenntartva a már korábban rendszeressé vált, felszámolási ügyszakban tartott konzultációkat, mely célt is sikerült – megítélésem szerint – elérnem. A csőd- és felszámolási ügyszakban dolgozó bírák és titkárok konzultációját minden évben megtartottuk, sikerként könyvelem el, hogy az ítélőtábla területén csőd- és felszámolási ügyszakban a gyakorlat egységesnek mondható. Az országos egységes gyakorlat kialakítása érdekében a konzultációkról készült jegyzőkönyvet mindig megküldöm a társítélőtábláknak is. Ebben az ügyszakban rendszeresen kerül sor a Kúrián rész kollégiumi ülésre, melynek előkészítésében is tevékeny részt vállaltam, több esetben készítettem előterjesztést a felismert ellentétes jogalkalmazás kiküszöbölése érdekében.

Rendszeressé vált kollégiumvezetői működésem alatt a cégügyekben eljáró bírák és titkárok évenkénti konzultációja is. Ebben a keretben került sor a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) kényszertörlési eljárásra vonatkozó szabályainak módosítását követően egy szakmai tanácskozásra, amelyre meghívtam a társítélőtáblák cégügyekkel foglalkozó bíráit, akik a tanácskozáson nagy számban részt is vettek. Büszkeséggel tölt el hogy a tanácskozáson elfogadott álláspontok a gyakorlatban ismertté és elismertté váltak, a felismert joghézagok kiküszöbölése érdekében kezdeményezett jogszabály-módosítási javaslatom pedig teljes egészében elfogadást nyert a jogalkotó részéről a Ctv.-t módosító, 2022. évi LV. törvényben. 2023-ban a kényszertörlési eljárással kapcsolatos konzultációt ismételtén megtartottuk a társítélőtáblák és – az elsőfokú gyakorlat szélesebb körű megismerése érdekében, mivel a kényszertörlési ügyek jelentős része a Fővárosi Törvényszéken folyik – a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiuma vezető-helyettesének és bírójának bevonásával megismételtük, mely tanácskozáson szinte minden még nyitott kérdésben sikerült közös álláspontra jutnunk, illetve egyes korábbi álláspontot is újragondoltunk.

Tematikus konzultáció keretében került sor a letéti nemperes ügyekkel kapcsolatos problémák feltárására és megoldási javaslatok kidolgozására, melybe ez esetben is bevontam a társítelőtáblákat. A tárgyban tartott konzultációról készült emlékeztetőben rögzített javaslatokat megtárgyalta és elfogadta a Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma is. A Magyar Igazságügyi Akadémia által e tárgyban nemrégiben rendezett központi képzés előadója is méltatta az általunk készített szakmai anyagokat, azokat a képzés résztvevői számára közvetítette, és követésre javasolta.

Az alapítványok illetékfizetési kötelezettségével kapcsolatban keletkezett vitás kérdések megtárgyalására is tartottunk egy konzultációt, még 2020. évben, amely tanácskozáson megfogalmazott álláspontok is elfogadást nyertek a gyakorlatban a civil szervezetek ügyeiben eljáró titkárok körében. A számukra rendezett képzésen előadóként magam is részt vettem, és azt tapasztaltam, hogy a civil szervezetek ügyeivel kapcsolatban is vannak eltérő joggyakorlatok, ezért a kollégium idei napirendjébe felvettem egy konzultációt a civil szervezetek ügyeiben eljáró kollégák számára.

2021. január 1-jén lépett hatályba a már említett Gyptv., mellyel kapcsolatban előrevetíthető jogértelmezési problémákat Skype tanácskozás keretében a törvényszéki kollégiumvezetőkkel már a törvény hatályba lépését megelőzően megvitattuk, majd megtárgyaltuk az ítéltábla kollégiumi ülésén is, az itt elfogadott álláspontok helyességét a későbbiek során a Kúria is megerősítette több határozatában, például abban a kérdésben, hogy kötelező vagy választható a törvény szerinti gyorsított per.

A 2022. január 1-jén hatályba lépett a szintén már említett Pevtv., amely új kihívás elé állította a Pécsi Ítéltáblát, de a Debreceni Ítéltáblát is mint a nemperes eljárásban hozott határozatok felülvizsgálatára hatáskörrel felruházott bíróságot. A törvény alkalmazására már a hatályba lépését megelőzően elkezdtünk felkészülni, a két ítéltábla bírái több közös tanácskozást tartottak, és a törvény hatályba lépése óta is folyamatosan tartják a kapcsolatot, megvitatják a felmerült jogalkalmazási, jogértelmezési kérdéseket. A két ítéltábla között megítélésem szerint példaértékű szakmai kapcsolat alakult ki, ennek eredményeként sikerült egységes jogértelmezést kialakítani, amely különösen fontos, tekintettel arra, hogy a Pevtv. hatálya alá tartozó ügyekben felülvizsgálatnak nincs helye. A nemperes ügyben eljáró bíróságok jogértelmezésének is köszönhető, hogy a Pevtv. az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt is megállta a helyét. Az EJEB a Saxon contra Magyarország ügyben a nemperes ügyben eljáró bíróságoknak az eljárás

elhúzódása elleni kifogás megítélése körében kialakult gyakorlatára utalva minősítette a törvényt az eljárások elhúzódása miatti hatékony jogorvoslatnak, kimondva, hogy ezt a jogorvoslati lehetőséget a feleknek ki kell meríteniük, ennek hiányában nem fordulhatnak az Emberi Jogok Európai Bíróságához.

A Pevtv. értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban a Debreceni Ítéltábla kollégiumvezetőjével, dr. Pribula Lászlóval közös tanulmányt is írtunk, amely a Jogtudományi Közlönyben jelent meg, valamint jogszabály módosítást is kezdeményeztünk, melyet a Pécsi és a Debreceni Ítéltábla elnökei közösen terjesztettek az Országos Bírósági Hivatal elé. A kezdeményezés ugyan – a jogalkotó elzárkózása miatt – eredménytelen maradt, de ebből az a következtetés is levonható, hogy a Pevtv. hatályos szabályai alapján kialakított joggyakorlat – különösen az eljárás számított időtartamától levonható időszakokra nézve – megfelel a jogalkotó akaratának.

Annak érdekében, hogy a kollégiumi ülés napirendjén szereplő kérdések minél szélesebb körben kerüljenek megtárgyalásra, a kollégiumi ülések meghívottjainak körét – kihasználva az online kapcsolat lehetőségét is – kibővítettem, és arra minden esetben meghívást kapnak a kollégiumi tagokon kívül a társítéltáblák kollégiumvezetői, és rajtuk keresztül az ítéltáblák bírái is, de a törvényszékek kollégiumvezetőit is minden esetben felkérem, hogy a kollégiumi ülés meghívóját továbbítsák az illetékességi területükön dolgozó törvényszéki, járásbírói bírák és titkárok felé, akiket – személyesen vagy Skype útján – szívesen látunk a kollégiumi ülésen. A kollégák közül sokan élnek is ezzel a lehetőséggel, ily módon sikerült közvetlenebb kapcsolatot teremtenem a törvényszékek tanácselnökeivel is – melyet korábbi pályázatomban célul tűztem ki –, bár e körben nem tölt el teljes elégedettség. Minden esetben lehetőséget biztosítok a kollégáknak – a törvényszékek kollégiumvezetőit kérve is erre –, hogy tárjanak az ítéltábla elé olyan jogalkalmazási, jogértelmezési kérdéseket, amelyek megvitatását indokoltnak tartják.

Az örömmel tölt el, hogy a kollégiumvezetői működésem alatt közvetlen, formalitásoktól mentes kapcsolatot sikerült kialakítanom a törvényszékek és a társítéltáblák kollégiumvezetőivel, és több esetben sor került ebben a körben Skype tanácskozásra is. (A tanácskozások emlékeztetői is megtalálhatók a „Tudásmegosztás” felületen.)

Annak érdekében pedig, hogy a Pécsi Ítéltábla szakmai anyagai minél szélesebb körben ismertté és megismerhetővé váljanak, megtöltöttük értékes anyagokkal a korábbi pályázatomban jelzett, és a jelen pályaműben már többször is említett, a Pécsi Ítéltábla intranetes oldalán található „Tudásmegosztás” felületet, melynek elérési linkjét (<http://oktatas.pecs-it.justice.hu/tudasmegosztas/polgari-ugyszak/>) az illetékességi területünkön működő bírák, titkárok, fogalmazók rendelkezésére bocsátottam, ahogy a társítéltáblák kollégiumvezetői számára is, és azt a különböző képzéseken tartott előadásaimon a hallgatóság számára is mindig elérhetővé teszem.

A kényszertörlési eljárással kapcsolatos jogszabály-módosításon kívül is kiemelt figyelmet fordítottam kollégiumvezetői működésem alatt az egyéb, a mindennapi ítélkezési tevékenységet jelentősen befolyásoló jogszabály módosításokra, új jogszabályokra, újonnan bevezetett jogintézményekre is, amelyekkel kapcsolatban vagy tematikus konzultációt szerveztem, vagy a felmerült problémákat kollégiumi ülés napirendjére tűztem, de sor került ebben a körben Skype megbeszélésre törvényszéki kollégiumvezetőkkel és ítélőtáblai kollégiumvezető társaimmal is (például Gyptv., veszélyhelyzeti kamatszabályok).

Fontosnak tartottam kollégiumvezetői tevékenységem alatt az észlelt joghézagok, jogértelmezések, meg nem oldható jogalkotási problémák jelzését is, ennek érdekében több alkalommal éltem jogszabály-módosítási javaslattal a Pécsi Ítéltábla elnökén keresztül.

A már említett Igazságügyi Minisztérium Polgári Jogalkalmazási Tapasztalatokat Elemző Munkacsoport felhívásával kapcsolatban is igen jelentős jogszabály-módosítási javaslatot terjesztettem elő nemcsak a Pp, hanem a Ptk. szinte minden könyvével, különösen a Harmadik Könyvvel kapcsolatban. A javaslatokat szakmai anyagokkal is alátámasztottam. A Ptk. Ötödik, dologi jogi könyvével kapcsolatban előterjesztett javaslataim éppen a legutóbbi, 2024. júniusi kollégiumi ülésre készített előterjesztésen és az ott lefolytatott vitán alapultak, mellyel kapcsolatban – a kollégiumi ülésen Skype útján jelenlévő dr. Kiss Gábor nyugalmazott kúriai bíró, szerkesztő felkérésére – tanulmányt is írtam, amely az Ingtalanjog című folyóirat következő számában jelenik meg.

Hasonlóképpen fontosnak tartottam a jogszabály-tervezetek véleményezését is, előre jelezve a jogalkotó felé a gyakorló bíró szemével felismerhető jogalkotási hibákat.

Mindezek előre bocsátását – korábbi céljaimnak és megvalósulásának ismertetését – azért tartottam szükségesnek, hogy rámutassak arra, más célt, mint a már megkezdett munka folytatását, nem tudok kitűzni. Céлом továbbra is a jó szakmai kapcsolat kialakítása és fenntartása mind horizontálisan, mind vertikálisan, a jogértelmezési, jogalkalmazási problémák feltárása, minél szélesebb körű megvitatása, megoldások keresése, és az ítélőtábla szakmai munkájának ismertté és elismertté tétele.

IV. Képzés

A Pécsi Ítélőtábla Polgári Kollégiuma kollégiumvezetői működésem alatt aktívan részt vett a központi oktatási programok megvalósításában.

Nagyszabású, sikeres központi-helyi Pp. képzésre került sor 2019. október 14-én az ítélőtáblán, amelyen a kollégium tagjai közül Gáspárné dr. Baranyabán Judit, dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva, dr. Tolnai Ildikó és én magam voltunk workshop vezetők. A képzésről – témánként – összefoglalók készültek, amelyek megtalálható a „Tudásmegosztás” intranetes felületen.

Nagy sikerű volt a 2021. évben, „Az anyagi jogi kioktatás szerepe a tárgyalás egyes szakaszaiban” tárgyú, valamint „Adatvédelem és adatkezelés a polgári eljárásban” témakörben rendezett központi-helyi képzés is, melyek országos szakmai felelőse voltam. Mindkét képzést helyi szinten is megtartottuk, a helyi szakmai felelősök tapasztalatait összegezve országos szakmai felelősi beszámolómban a tapasztalatokat összegeztem, a feltárt problémákra rámutattam, melyekkel azután kollégiumi ülés keretében is foglalkoztunk.

Részt vettünk az Egri Törvényszék adatvédelmi képzésén is az oktatásfelelős felkérésére. A téma és az előadásaink iránti érdeklődés azóta is töretlen, az előadásokat megtartottuk a Pécsi Ítélőtábla Munkaügyi Kollégiumának ülésén, a Pécsi Törvényszék Közigazgatási Kollégiumának ülésén, a Szekszárdi Törvényszék polgári kollégiumi ülésén, a Magyar Igazságügyi Akadémia által szervezett központi képzésen, de meghívást kaptam e tárgyban előadóként a Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának következő ülésére is.

2021-től a képzési rendszer átalakult, az úgynevezett szakértő bírák szervezik a központi képzéseket, amelyeken előadóként az ítélőtábla bírái is

részt vettek, reményeim szerint ez a jövőben is így marad, erre azonban ráhatásom nincs.

A helyi képzések helyett én magam célszerűbbnek tartottam és tartom tematikus konzultációk szervezését, ennek továbbvitelével, kibővítésével kívánom segíteni az illetékességi területünkön működő bírák, titkárok fogalmazók tudásának elmélyítését.

V. Emberi erőforrásokkal való gazdálkodás

Ebben a körben az ítélőtábla kollégiumvezetője igen kis mozgástérrel rendelkezik. A Pécsi Ítélőtábla engedélyezett és betöltött polgári bírói létszáma kollégiumvezetői működésem kezdetekor 10 fő volt, egy álláshely azonban dr. Szentpéteri dr. Bán Erzsébet nyugdíjba vonulását követően megszűnt, egy bíró pedig a munkaügyi ügyszakba került beosztásra tekintettel arra, hogy a 2021-ben felállított munkaügyi kollégiumhoz egy kollégiumvezetői álláshely került kialakításra, és ezért a munkaügyi tanács harmadik tagját is a polgári kollégiumnak kell biztosítani. E feladatot három bíró látja el az ügyelosztási rend és tárgyalási beosztás szerint. Mivel a munkaügyi ügyszakban is biztosítani kell két tanács működését tekintettel az arányos ügyteherelosztásra és az esetleges kizárásokra is, ezért a polgári ügyszak III. tanácsa beosztásra került munkaügyi ügyszakba is, II. tanácsként.

A munkaügyi és polgári ügyszak szimbiózisa megköveteli a munkaügyi és polgári kollégiumvezető összefogását és kommunikációját, amely megítélésem szerint maradéktalanul megvalósult.

A fentiek okán a polgári kollégiumban jelenleg ténylegesen 8 bíró dolgozik, akik közül ketten – én magam és dr. Gyöngyösi dr. Antók Éva elnökhelyettes – vezetők is vagyunk, és ezért tárgyalási kötelezettségünk mintegy ¼-e a bírák számára előírtnak. E kedvezménnyel azonban nem élünk, nem is tudunk élni azon objektív oknál fogva sem, hogy a csőd- és felszámolási ügyeket valamint az ezekhez kapcsolódó peres ügyeket tanácsunk intézi, ezek időszerű elintézésére pedig nincs lehetőség csökkentett tárgyalási nap igénybevételével, tekintettel a nagy számú soron kívüli, napokban meghatározott határidőn belül intézendő ügyre is.

Ez a bírói létszám két állandó tagsággal működő tanács, a III. számú és V. számú tanács fenntartását teszi lehetővé (nem elfeledkezve arról, hogy az

egyik tanács egyben munkaügyi tanács is), ezen kívül működik az én tanácsom, a IV. számú tanács elnökhelyettes asszonnyal mint előadó bíróval, valamint az V. számú tanács tagjainak e tanácsba történő beosztásával.

A Pécsi Ítéltábla polgári és munkaügyi ügyszakának működése, időszerű ítélkezése a jelenlegi bírói létszám mellett megoldott, a bírói létszám további csökkentése azonban az ügyérkezés csökkenése ellenére sem indokolt. A kiegyensúlyozott működés érdekében feltétlenül szükségesnek tartom a jövőben megüresedő álláshelyek betöltését, mely álláshely üresedésre a közeljövőben a munkaügyi kollégiumvezető nyugdíjba vonulása, és a nem túl távoli jövőben Dr. Zóka Ferenc tanácselnök nyugdíjba vonulása miatt kerül sor. Megítélésem - és reményeim - szerint a megüresedő kollégiumvezetői és tanácselnöki álláshely betöltésére belső forrásból sor kerülhet, a távozók helyére lépő bírák pótlása azonban mindenképpen szükséges, azért is, hogy az ítélőtábla bírói kara fiatalodjon, és a következő, lényegében 5 év múlva bekövetkező, három bírót - köztük engem is - érintő nyugállományba vonuláskor legyenek a távozók helyére lépő, ítélőtáblai másodfokú gyakorlattal rendelkező bírák.

Amennyiben az ügyérkezés további csökkenése folytán az ítélőtábla bíráinak munkaterhe elmaradna más bíróságok bíráinak munkaterhétől, készek vagyunk felajánlani segítségünket más bíróságoknak, ahogy tettük ezt eddig is több alkalommal, legutóbb a Fővárosi Ítéltábla Közigazgatási Kollégiumát érintően.

A bírák munkáját magas szakmai színvonalon dolgozó igazságügyi alkalmazottak segítik, akik - munkaköri leírásuk szerint, melyeket kollégiumvezetői működésem kezdetén áttekintettem és pontosítottam - napi szintű irányítás nélkül el tudják látni feladataikat. Az irodavezető rendkívül precíz és alapos, a hozzám beosztott igazságügyi alkalmazott az elnöki és kollégiumi ügyek intézésében jártas, önálló munkával is megbízható, ugyanakkor el tudja látni az ítélkezéshez kapcsolódó feladatokat, leírást, kiadást is. E körben céлом csak a munkaerő megtartása lehet, az, hogy az igazságügyi alkalmazottak a közismerten alacsony illetmény ellenére is megmaradjanak az ítélőtáblán, értékelve az ideális munkakörülményeket, a korrekt, humánus, az egyenlő bánásmódot a legmesszebb menőig szem előtt tartó vezetést, a jó munkahelyi légkört.

A kollégium munkájának szervezése során kollégiumvezetőként arra törekedtem, hogy igazgatási munkám átlátható, kiszámítható és ellenőrizhető legyen, a kollégium működése körébe tartozó, igazgatási jellegű döntések az érintettek véleményének figyelembevételével szülessenek meg, nyomon követhetők legyenek, és ezt a továbbiakban is fenn kívánom tartani.

VI. A bírósági szervezet integritása, az ítélkezés átláthatósága

A bírák és a bíróságok integritása a bírák fedhetetlenségét, pártatlanságát, támadhatatlanságát jelenti. A Pécsi Ítéltábla bíráival szemben – az elnöki beszámolók, és az ítélőtábla bíráival szemben bejelentett elfogultsági kifogásokat elbíráló Kúriai döntések szerint – a pártosság vagy elfogultság látszata sem merült fel, a benyújtott elnöki panaszok alaptalanok voltak, bejelentett elfogultsági kifogásnak sem az egyes bírók vagy tanácsok ellen benyújtott elfogultsági kifogást elbíráló más tanács, sem a Kúria nem adott helyt, mert a fél nem tudott megjelölni olyan, a bíróság pártatlanságába vetett bizalomnak akárcsak a megrendülésére okot adó körülményt sem, amely a magukat felelősséggel elfogulatlanok valló bírók nyilatkozatával szemben a bíróság kizárását megalapozta volna.

Az ítélkezés átláthatóságának egyik alappillére, a szervezeti integritás alapja az ügyelosztási rend, amelynek nyilvánossága a bíróság honlapján történt közzététellel biztosított.

Az ítélkezési munka átláthatóságát, a döntések megismerhetőségét az anonimizált határozatok adatbázisa biztosítja, az anonimizált határozatok közzététele körében az ítélőtábla tanácselnökei a rájuk háruló feladatoknak maradéktalanul eleget tesznek, e feladatok teljesítését, az anonimizálás időszerűségét magam is rendszeresen ellenőrzöm.

VII. Egyéb kollégiumi tevékenység

A Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma szoros szakmai kapcsolatot tart fenn a Pécsi Tudományegyetemmel, a kollégium több tagja részt vesz az egyetemi oktatásban, szakjogász képzésben, záróvizsgáztatásban és rendszeresen fogadunk gyakorlatra joghallgatókat is.

Részt veszünk más hivatásrendek képzéseiben, az ügyvédi kamara jelölti képzésében, az ügyvédek kredites képzésében, a felszámolók Igazságügyi

Minisztérium Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémia által szervezett képzésében, de megfordultunk már közjegyzők kötelező képzésén is.

Részt veszünk a Pécsi Törvényszék fogalmazó képzésében – tanulókör vezetésével – házassági vagyoni, kártérítési és kötelmi jogi témakörben, emellett fogadjuk gyakorlatra a Pécsi és a Szekszárdi Törvényszék fogalmazóit, mely feladatok remélhetőleg a jövőben is megmaradnak.

VIII. Összegzés

A Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma kollégiumvezetői állásának elnyerése estén legfőbb célom a már megkezdett munka folytatása annak érdekében, hogy a Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma alapvető feladatát, az ítélezést időszerűen és magas színvonalon tudja teljesíteni, hogy meghatározó szereplője maradjon a magyar igazságszolgáltatásnak, erősítve a bíróságok közti kommunikációt, információcserét, elősegítve ezzel az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás kialakítását, és ezáltal a jogbiztonság érvényesülését.

Remélem, hogy az elmúlt öt évben bizonyítottam a kollégiumvezetői munka iránti elhivatottságomat. Ahhoz, hogy ezt a munkát folytatni tudjam, tisztelettel kérem Elnök Úr támogatását és bizalmát pályázatom pozitív elbírálásával.

Pécs, 2024. október 30.

Dr. Kovács Ildikó
kollégiumvezető

